

Rakamlar ve Kriz

EKİM AYI İÇERSİNDE İSTANBUL'DA YAPILAN IMF TOPLANTISINDA DÜNYAMIZIN GELECEĞİ İLE İLGİLİ OLDUKÇA İLGİNÇ DEĞERLENDİRMELER YAPILDI. BU TOPLANTIYA İLİŞKİN ÖNEMLİ AÇIKLAMALARA GEÇMEDEN ÖNCE, TOPLANTININ ANA FİKRİNİ İKİ NOKTADA ÖZETLEMELİK MÜMKÜN.

Cihat Çetinkaya-Yeminli Mali Müşavir
info@ustadim.com-ccetinkaya56@gmail.com
www.ustadim.com

Dünyanın yaşamakta olduğu Amerikan kaynaklı ekonomik kriz her ne kadar dünya ekonomisi açısından daralmaya işaret ediyorsa da, gerçek anlamda bir depresyon değildir. ABD'nin öncülük ettiği bu krizde işsizlik Amerika için yüzde 9.3 oranına yükselmiştir. Oysa ABD'nin yaşadığı 1927 büyük depresyonunda işsizlik yüzde 25 oranını aşmıştı.

İkinci husus ise; uluslararası ticaretteki daralmanın ana etkeninin sanayideki daralma olduğu kadar, perakende satışların yüzde 10'un üzerinde düşüklük göstermesi ve dünya ticaret hacminin yüzde 13 seviyesinde küçülmesi olduğu konularında fikir birliğine varılmış olmasıdır.

ABD kaynaklı mortgage krizinin ilk etkisinin finans sektörü üzerinde olduğu ve borsalarda yaşanan depremin birleşik kaplar gibi diğer sektörleri de vurduğu ve bu krizin esas sonuçlarının işsizlikle noktalandığını sadece IMF değil, dünyanın önde gelen bütün değerlendirme şirketleri net ve açık olarak kabul etmiş görünüyorlar. Bu noktadan sonra enteresan olan büyük krizden nasıl ve ne zaman çıkılacağı konusundaki düzelme senaryolarının farklılıkları. ABD'de bir yıl önce yönetime gelen Obama, çözümü tamamen pragmatik bir yol kullanarak, doğrudan doğruya yüksek miktarda para basmak suretiyle çözmüş görünüyor. Bu hamle neticesinde krizin başlangıcı ile beraber yüzde 9'a yükselen

işsizlik oranının süratle gerileyerek 2009 sonu itibarıyla yüzde 1'ler seviyesine düşeceği tahminleri yapıyor.

Peki, bu ABD'de başlayan krizin dünyayı bu kadar etkilemesinin sebebi nedir? Bunun cevabı; dünya sanayi üretiminin yüzde 20'yi aşan kısmının halen ABD tarafından yapıyor olması. Bu durum doğal olarak gerek dünya ticareti açısından gerekse ABD ile ticaret yapan ülkeler açısından karşılıklı etkileşmeyi kaçınılmaz kılmakta. Her ne kadar Rusya ve Çin gibi tasarruf eğilimleri çok yüksek olan ülkelerin ellerinde yüksek döviz rezervleri varsa da, bunun dünyaya ve bize pek katkısının olmayacağı gerçeği ile karşı karşıyayız. 2008'de başlayan ve devam etmekte

olan ekonomik kriz neticesinde, gelişen batı ülkelerindeki büyüme oranları yüzde 6'dan yüzde 1,7'ye gerilerken, gelişen Avrupa ülkelerinde yüzde 2,9'dan yüzde eksi 5,2'ye gerilemiştir. Ülkemiz açısından bakıldığında Türkiye 2008 yılında yüzde 0,9'luk bir büyümeyi

Türkiye'nin 2008 sonu itibarıyla dış ticaret açığı 68.9 milyar dolara, cari işlemler açığı 41.3 milyar dolara ve bu cari açığın milli gelire oranı yüzde 8,5'a ulaşmış iken, nasıl olup da bu IMF'nin rakamlarına inanacağımızı ya da bu rakamların gerçeği yansıttığını bir türlü anlayabilmiş değilim.

gerçekleştirmişken, 2009'da yüzde -6,5'lik bir küçülme ile karşı karşıyadır. İstanbul'da IMF toplantıları yapıldığı sırada özellikle IMF'ye karşı olan grupların sert gösterileri ve protestoları basında yer almıştı. IMF toplantı neticesinde yayınladığı sonuç bildirimlerinde dünyanın geleceği açısından pek de karamsar gözüküyor. Ancak, ülkemiz açısından baktığımızda IMF'nin görüşlerine aynen katılmak bana göre pek de gerçek olmayacak. Bu konu ile ilgili olarak Ankara'da yapılan bir konferansa da değinmeden geçemeyeceğim.

16 Ekim 2009 tarihinde Ankara Rixos Hotel'de ANGIAD (Ankara Genç İş Adamları Derneği)'nin düzenlediği konferansın konuşmacısı Bahçeşehir Üniversitesi'nden Prof. Dr. Deniz Gökçe idi. Sayın Gökçe zaman zaman hatıra ve anıları ile süslediği yaklaşık 3 saat süren konferansında elindeki tüm ekonomik göstergeleri Ankaralı genç iş adamları ve dinleyicileri ile paylaştı. Sayın Gökçe konuşmasında dikkatle siyaset yapmaktan kaçınarak, rakamlarla ve tablolarla Türkiye'nin önümüzdeki 4 veya 6 çeyrek içerisinde büyük ekonomik krizi atlatacağını dile getirdi.

Sayın Prof. Dr. Deniz Gökçe, Türkiye'nin önümüzdeki yıllardaki gelişmesine ilişkin IMF'nin öngörülerini doğrultusunda nasıl olacağını resmederken sorulan sorulara sadece eldeki rakamlar ve veriler ışığında ve hiçbir yorum katmadan sunduğunu özellikle belirtmek isterim. Durum böyle olunca, toplantı Sayın Gökçe'nin ekranlardan alışık olduğumuz tarzıyla başladı ve devam etti. Ekonometri Dergisi adına Ankaralı bir iş adamı sıfatıyla Sayın Gökçe'nin "Türkiye'ye ilişkin olarak IMF'nin vermiş olduğu bazı rakamları gerçekçi bulup bulmadığımı kendisine sorduğumda" sadece rakamları ortaya koyduğunu ve bu rakamlara ilişkin bir yorum yapamayacağımı söyledi.

Bu noktada IMF'nin Türkiye'ye ilişkin öngörülerini ana başlıklar halinde şöylece özetlemek istiyorum. IMF 2009'da eksi 6 olacağını hesapladığı Büyümenin 2010'da +3.5, 2011'de +4, 2012'de +5. 2009 yılında yüzde 14.8'e ulaşan İşsizliğin 2010'da yüzde 14.6, 2011'de yüzde 14.2, 2012'de yüzde 13.3 olacağını, Cari Açığın 2009 sonunda 11 milyar dolar, 2010'da 18 milyar dolar, 2011'de 22 milyar dolar, 2012'de 28 milyar dolara ulaşacağını, Tüketici enflasyonunun da önümüzdeki 5 yılda yüzde 5 civarında olacağını, Bütçe Açığının ise, 2009'da 62.8 milyar TL olduktan sonra büyüyerek devam edeceğini söylüyor. IMF'nin çizdiği bu tablo aslında iyimser bir tablo. Ancak birbiriyle örtüşmeyen gerçekler karşısında bu tablonun çok inandırıcı olduğunu söylemek kanaatimce hata olur.

Türkiye 2009 yılında -6.5'lik büyüme ile tarihinin en kötü dönemini yaşıyor. Bu yetmiyormuş gibi, 2009 ve takip eden 5 yılda Türkiye'deki işsizlik oranı yüzde 14'ün üzerinde olmasına karşılık, Türkiye'nin artı büyümeye geçeceği şiiresel olarak anlatılıyor. Yılda ortalama 700 binin üzerinde işsiz nüfus artışının olduğu bir ülkede, karşı karşıya kalacağımız manzaranın gerek sosyal boyutları, gerekse içeriğinin tartışılmaması son derece düşündürücü. Üniversite mezunu

genç nüfusun yüzde 17'si işsiz durumda ve kentsel işsizlik oranı da yüzde 17 civarında. Bu durumun yaratacağı sosyal huzursuzlukları göz ardı edemeyiz.

Türkiye'nin 2008 sonu itibariyle dış ticaret açığı 68.9 milyar dolara, cari işlemler açığı 41.3 milyar dolara ve bu cari açığın milli gelire oranı yüzde 8,5'a ulaşmış iken, nasıl olup da bu IMF'nin rakamlarına inanacağımızı ya da bu rakamların gerçeği yansıttığını bir türlü anlayabilmiş değilim. Tabi, bir zamanlar 70 cente ihtiyaç duyan bir ülkenin Merkez Bankası'nda 70 milyar dolar döviz rezervi var diye böbürlenmenin bir faydası olmadığını düşünüyorum. Tüm bunlara ilave olarak Türkiye'nin iç borç stokunun 2008 yılı sonu itibariyle 181,7 milyar dolara, dış borç stokunun 277,1 milyar dolara, nihayeti toplam borç stokunun 480.5 milyar dolara ulaştığını dikkate aldığımızda, nedense tablolar bana pek inandırıcı gelmiyor. Başka bir ifade ile, 2002 yılında Türkiye'de dünyaya gelen bir çocuğun 3.194 Dolar borçla doğduğunu düşünürsek, 2008 yılında dünyaya gelen bir çocuğun 6.807 Dolar borçla doğmasının IMF rakamları ile açıklanabilir bir tarafını göremiyorum.

Türkiye'nin gayri safi milli hasılasının 750 milyar dolarlara çıktığı bir dönemde sadece bu rakamlar değil, diğer bazı rakamlarda gerçekten insanı ürkütüyor. Ülkemizin imalat

sanayi kapasite kullanım oranı 2008'de yüzde 64.7'ye gerilemişken ve kapanan iş yeri sayıları yüzde 29.2 oranında artmışken, hala pembe gözlüklerle rakamlara bakmanın mümkün olacağını düşünmüyorum. Tüm bu verilere ilaveten protestolu senet sayısı 2002'de 498 bin 748'den 2008 sonunda 1 milyon 574 bin 031'e, 2002'de karşılıksız çek sayısı 742 bin 968 iken, 2008 sonunda 1 milyon 537 bin 194'e, ferdi kredi ve kredi kartını ödemeyen kişi sayısı 2002 yılında 31 bin 645 kişi iken, 2008 sonunda 1 milyon 346 bin 657 kişiye ulaşması ve vatandaşlarımızın kredi borç tutarının 2002 yılında 6 milyon 361 bin TL iken, yüzde 1795 artışla 114 milyon 200 bin TL ulaşmasının nedenlerini, niçinlerini IMF rakamlarıyla açıklamak ve anlamak mümkün gözüküyor.

Bütün bu rakamlar, Türkiye'nin ekonomik gerçekleri. Türkiye ilgisi ve alakası olmayan bir krizin çok ağır faturasını ödüyor. Sayın Gökçe'nin dediği gibi borsa hareketleri öncü deprem, işsizlik ise artçı depremdir. Elimiz böğrümüzde artçının yarattığı tahribatı mı seyredeceğiz? Yoksa bu depremin neden ve niçinlerini tartışmayı bırakıp sonuçlarından süratle kurtulmaya mı çalışacağız? Bence, devlet her türlü riski alarak çok ciddi ekonomi açılımlarını hayata geçirmelidir. Sanayici, iş adamı, esnaf, ziraatçı, bankacı, nihayeti tüm müteşebbis güçler harekete geçerek yatırım hamlesine yönelmelidir. Yatırımcının karakteristik özelliği risk almasıdır. Şimdi, risk alma ve yatırım yapma zamanıdır. Aş ve iş demek, karnı tok sırtı pek insanların yaşadığı bir ülke demektir. Bizim yaratmadığımız krizi, bizim müteşebbis iş adamlarımız ile devletimizin kararlı duruşu çözecektir. Yeter ki krizi çözmeye iradesini tam ve eksiksiz ortaya koyabilelim. **B**

Bütün bu rakamlar,
Türkiye'nin ekonomik
gerçekleri. Türkiye ilgisi ve
alakası olmayan bir krizin çok
ağır faturasını ödüyor.